

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

23 JUN 2009

-78

ՀՈՒՍԱՒՈՐՆ Բ Ե Թ Լ Է Յ Ե Մ Ի

Բ.

ՍԿՋԲՈՒՆՔ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ

ԳՐԵԱԼ

ՄԱՆՈՒԿ Յ. ԳՕՁՈՒՆԵԱՆԷ

معارف نظارت جلیه سنک فی ۱۹ ذی القعدة سنه ۱۳۲۱ و فی ۲۴ کانون تانی
سنه ۳۱۹ تاریخلو و ۲۳۴۰ نومروی و خصنامه سبیل طبع اولمشدر.

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

Պապը Արի Հատուկի Թիւ 52

1804

1
4-78

12 1 MAR 2013

349

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԼՈՒՍԱԿՈՐՆ

Բ Ե Թ Լ Է Հ Է Մ Ի

Բ,

ՍԿՋԲՈՒՆՔ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա .

Ն Ե Ր Ա Յ Ո Ւ Թ Ի Ն

64004-67

Մեր նախընթաց «Սկզբունք ձյմարտութեան» գործը՝
ինչպէս ըսած էինք՝ երեքեայ ամբողջի մը Ա. մասն էր,
եւ խոստացեր էինք միւսներն ալ հրատարակել: Զարթիս
ներկայ գործը «Սկզբունք տնտեսութեան» ը հրատարակելէ
յետեւ, մտադիր ենք ջանալ երրորդ մասը «Սկզբունք կեն-
սագիտութեան» ը եւս ի յայտ բերել:

Լուսաւորն Բեթլէհէմի անունը արտայայտութիւն մ'է
թէ, մեր դերն պարզօրէն՝ դաւանած կրօնքնուս պաշտե-
լութեանց բանաձեւին մէջ մթերուած գիտութիւններն, ժա-
մանակիս լեզուովն ցոյց տալու փորձ մ'է, կարող հոգի-
ներու հրաւէր մը ընելու համար, որպէս զի մամուլին ար-
զի հոյափառ խոյանքին պահուն, կրօնքը՝ դարուս տիրող
լեզուին թարգմանելու գործին ալ տեղ մը շնորհուի:

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱԳՐԱԴԱՐԱՆ

Ն Ա Խ Ա Ս Ա Հ Մ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Չգողական տիեզերավար զորութեան կը յաջորդէ զգայական զորութիւնը եւ զգայականին կը յաջորդէ բազմազատական բանավարութիւնը, եւ սոյն բանաւոր զորութեան կը յաջորդէ գիտական տրամաբանութիւնը որ միայն է իրականութիւնը անսրտիր վկայողը:

Մեր զգայականաց վրայ ի գարթ եկած բաղդատական բանավարութիւնը բանաւոր ապացոյցներով կը վկայէ որ ամէն ինչ որ է եւ ինչ որ տեղի կ'ունենայ, արդէն անսկզբնաբար սահմանուած անփոփոխելի օրէնքի մը կանոնի մը համաձայն կըլլայ, հետեւաբար ինչ բան որ կ'ըլլայ եւ պիտի ըլլայ, արդէն բազմիցս միեւնոյն կերպով եղած ու եղած են, եւ պիտի ըլլան ու պիտ ըլլան: Արդ ի դէպ է ասել որ նախասահմանութիւնը տիեզերաչինութեան, այսինքն արարչազորութեան անյեղի օրինագիրքն է, ուր ամենայն ուրուադժուած են:

Երբ մեր կենաց տնտեսութիւնը սոյն սահմանադրութենէն կը քաղուի եւ երբ սոյն ընդօրինակութիւն մեքենական ճշտութեամբ (յայտնութեամբ) տեղի կ'ունենայ, կրնայ ոք աներկմիտ յանձնուիլ այնմ, եւ քաջ համոզուիլ թէ իւր կեցութեան կարի նպատաւոր կարի բարեբաստիկ օրէնքն այն միայն է, եւ սոց մասին՝ անսկզբնաբար բռնահանութեան ծագում տուող ԲԱՆՆ Աստուած կրնայ հաստատապէս ասել « Ամէն ասեմ ձեզ, մինչեւ անցցեն երկինք եւ երկիր, յովտ մի որ նշանախեց մի է, ոչ անցցէ յօրինացն եւ ի մարդարէից մինչեւ ամենայն եղիցի »:

Նախասահմանութիւնը՝ բանականութեան հոգւոյ մասունք մը ժառանգող էակին հանդէպ մի այնտիսի յայտարար հաղորդիչ է, յորմէ կրնայ ոք բազմադիմի վկայութիւններով իւր բանաւոր հարցմանց պատասխաններն ընդունիլ:

Ն Ա Խ Ա Ն Ա Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Տրամաբանութեան արդի թերի կատարելութեամբն անգամ, մարդ՝ իւր անձնական զննութիւններով իսկ կրնայ քաջ հասու լինիլ թէ, արդեօք իւր նախածագէն ի վեր ի՞նչ այլազան պատմութիւններ ետին թողած, ժամանակի ի՞նչ երկար չըջաններ բոլորած, եւ ի՞նչ անհեղազոյն փոթորիկներու զիմագրաւած ունի, մինչեւ որ արդի կատարելութեան հասած է, եւ դեռ արդեօք ի՞նչ գերահրաշ հանգերձեալներու ունի ժամանել, իւր նախասահմանեալ մեծութեան՝ իւր ծայրագոյն կատարելութեան հասնելու համար: Հակատրամաբանական է արարչազորութեան այս յուշթանակներ զխլուածոյ արդիւնք համարել: Եթէ արարածոց բնակչութեան յատկացեալ անհամար երկրագնդեր, տիեզերածաւալ մի մշտակենդան ծառի պտուղներն համարենք, բանացի չէ նորա ծլիլն ու ձաղկիլն եւ պարբերաբար հասուննալն զխլուածի գործ համարել, եթէ ըլլայ անգամ որ նոցամէն ոմանք խամրելով թօթափին եւ իւրեանց նախասահմանեալ հասունութեան չը ժամանեն: Արդ դժոար չէ զմեզ չըջապատող բիւրաւոր վկայութիւններով քաջ համոզուիլ թէ, տիեզերաց կենդանութիւնը՝ իւր անողորմելի կարգերովն ու կանոններովն վառ պահող մշտնջենական նախասահմանութիւնը՝ անդէն իսկ եւ իսկ իւր ծագման, նպատակաւոր եւ բարեբաստիկ զօրութեան մը, նախախնայութեան հպատակած ունի:

Նախասահմանութիւն եւ նախախնամութիւն՝ երկու տարբերաբար զօրութիւններ են որ յանձին միոյ միսյնոյ արարչին անսկզբնաբար կը վարեն տիեզերաց ճակատագիրն ի բարօրութիւն:

ՅԱՅՏՆ ՈՒ ԹԻՒՆ

Ամենայն արարածք որ ի կեանս կը կոչուին, Արարչին հետ յարաբերական ըզու մը ունին, որով՝ կը քաղեն տընտեսագիտական այն ճշմարտութիւններն, որք անհրաժեշտ են առ ի կեցութիւն, եւ արդէն իսկ յառաջ քան զյառիտեանս իւրեանց համար նախասահմանեալ: Այլով բանիւ ասելով ամենայն արարածք կատարելութեան անսահման աստիճանին վրայ տարածուած լինելով, իւրեանց գանձած վիճակին համաձայն նախասահմանութեան օրէնքներուն հետ հաղորդակից են: Են՝ որք մեքենական զօրութեամբ կը վարին, ինչպէս՝ քար, հող, լեռ, ձոր երկրագունդ եւն: Են՝ որք սոյն մեքենազօր ձգող զօրութեան կատարելագործութեամբ, զզայական բնագլեցիկ զօրութեան մը կը փոխարկուին, եւ նախասահմանութեան օրէնքներն առաւել եւս նրբութեամբ արտայայտելով ի կիր կ'առնուն զայնս առ ի կեցութիւն, ինչպէս կենսաւորք եւ կենդանածինք, եւ են՝ որք ըզգացողական զօրութեան առաւել եւս կատարելագործութեամբ նախասահմանութեան օրէնքներն յայտնապէս կը վկայուին: Իմացականութիւնն է սոյն կատարելագործութեալ զօրութիւնը, որ վկայեալ իրածնունդ գաղափարաց բազդատութեամբն՝ ծնունդ կուտայ բանականութեան, որուն սրբազան (այսինքն անպատիր, զուտ իրածնունդ) աւազանին մէջ տրամաբանութեան հոգին ծնունդ կ'առնու: Այս հոգին է որ հաղորդականութեան գերագոյն դերն կը կատարէ ընդ մէջ Արարչին եւ մարդոյն, որ հանգոյն մի բառաբառն ըզուրի, նախասահմանութեան օրէնքներուն ունկնդիր լինելով իւր կենսական անտեսագիտութիւնը կը սահմանազրէ:

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Տիեզերական բովանդակ արարչութիւնը՝ արհեստագիտական հնարչութեան ցանկի մը ուրուագծովն տեղի կ'ուսնենան: Զի ամէն մտացածին գաղափարներ տիպեր եւ պատկերներ հնար չունին իրականանալ կեանք եւ մարմին զգենուլ: Նախասահմանութիւնը արդէն իսկ որոշած ըմբոսցած է այն ամէն արարածներն, որք կարելիութիւն ունին իրականանալ, եւ այն ամէն արարածներն, որք հնար չունին երեւակայութեան սահմանէն դուրս ելլալ կեանք եւ հոգի զգենուլ:

Բանական հոգին երբ կուգայ՝ կատարելութեան մէջ յառաջացող բնագլեական կենաց անտեսագիտական զէկը ստանձնել, արարչագործական փոփոխութիւն մըն է որ տեղի կուենայ: Կեանքը՝ նոր իմն պայմաններու ենթարկուելով, յայտնութեան մեթոտով քաղուած անտեսագիտական ճշմարտութիւններով գիտական սկզբունքներ կը սահմանէ եւ զայնս կը զնէ ի հաղորդութիւն իւր հանուրին, որով անհատը եւ հանուրը ներդաշն յառաջացմամբ ընդարձակ ճանապարհ կը բանան հնարչութեան անհուն ասպարէզին մէջ, ճանապարհ որ երկնից բարձրերն կ'առաջնորդէ. (անմահութեան կատարներն յանգելով):

Բնագլը մինչ ցայն պահու կը վարէ կեանքը, երբ նա դեռ բանավարութեան որդեգիր լինելու կատարելութեան չէ հասած, այլ երբ այս մեծ կոչման աստիճանին կը բարձրանայ, յայնժամ բնագլը հեռի է կենաց վարչապետը լինելէ, որ ունի բանին տեղի տալ եւ նորա օժանդակը միայն մնալ մինչ ցծայրագոյն կատարելութիւն, յառ որ ունի կեանքը՝ հասանիլ ի հանդերձելումն՝ շնորհիւ անհուն հնարչութեան մը, ուրուագծուած բանաւոր անտեսութեամբ:

Գ Լ Ո Ի Խ Զ .

Կ Ե Ա Ն Ք

Կեանք՝ ահա համայնը, ահա բովանդակը, ահա տիեզերքը իւր լրութեամբը: Կարելի չէ երեւակայել չամանդաղ մը իսկ, որ ի դէմս կենաց տեղի ունեցած չըլլայ: Անդր քան զկեանս բացարձակ անէութիւն կամ մահ է. եւ մահը բացարձակօրէն վտարեալ է լիակենդան եւ մշտակենդան տիեզերքէն: Կեանքը անսկիզբն է, եւ ծագեալ ի միոջէ համայնապատճառ կեանքէ, եւ որ անվախճան իսկ է, եւ ունի յաւիտեանս յաւիտենից տիեզերքը վառ եւ կենդանի պահել: Կեանքը երկու կերպ է պատճառող եւ պատճառեալ կամ արարիչ եւ արարած: Առաջինը անսխիտիս եւ նոյնա մնաց է, եւ վերջինը թէ անցաւոր եւ փոփոխական է եւ թէ անանց: Կեանքը շարժը կամ շարժումն է եւ մահը անշարժութիւն է որ տեղի չունի եւ ամենայն ինչ շարժութեան թեւովն թռիչ առած կ'ընթանան ու կ'ընթանան:

Գ Լ Ո Ի Խ Է .

ԿԵՆԱՅ ԽԱՐԻՍԽԸ ԿԱՄ ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Կեանքը որ էութեան մը դէմքը, գոյութեան մը վկան, եւ իրականութեան մը ներկայացուցիչն է, միայն եւ միայն ԵՐԾԻ անհրաժեշտ պայմանաց փայ խարսխուած ի գոյ է: Անհնարին է որ կենաց խարսխան մէկ կամ երկու կամ չորս եւ կամ աւելի լինին: Վասնզի աներեւակայելի է էութիւն մը գոյութիւն մը՝ ըլլայ բացարձակ մեծը, ըլլայ բացարձակ փոքրը, ըլլայ գուտ իմացականը, ըլլայ գուտ հողայինը, որ չունենայ կազմիչ տարերք մը՝ կերպարանիչ ուրուագիծ

մը եւ արդիւնաւորեալ գորութիւն մը: Դաշնակ մը ունի իւր տարերքը, իւր հնարեալ ճարտարագործեալ կազմակերպութիւնը եւ իւր արդիւնաքաղեալ ձայնը:

Մարդը ունի իւր հոգեւոր եւ մարմնաւոր տարերքը, իւր հիանալի կազմակերպութիւնը, եւ իւր սքանչելի ինքնագիտութիւնը: Ահա կենաց էութեան սահմանն՝ տարերք կազմութիւն եւ կենդանութիւն: Հնար չունինք բնութենէ որ համայնապատճառ եւ բացարձակ կեանքը չունենայ իւր ամենակալ տարերքը, իւր արարչագործող բանաւորութիւնը, եւ իւր կեանք եւ կենդանութիւն տուող գորութիւնը, եւ րոտրոքիւն մը ուժ լրիւ տիեզերքը ունի անդադար սլաշտել առ ի կեցութիւն:

Գ Լ Ո Ի Խ Ը .

ԿԵՆԱՅ ՏԵՒԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ժամանակը իւր յաւիտենական անսահմանութեամբը՝ յաւէտ անմատչելի է, երբ կեանքի չափովն չը չափուիր: Անսկիզբն եւ անվախճան Արարիչը միայն է որ ժամանակի անսահմանութիւնը ի չափ բերել կը զօրէ, եւ արարածք միշտ ընդ չափու ժամանակի սահմանաւորեալ են:

Տիրող բացարձակ կեանքը ոչ սկիզբ ունի եւ ոչ վերջ, այլ յաւիտենական է, իսկ արարեալ սահմանաւոր կեանքեր երկու կերպ են, են որք թէ սկիզբ ունին եւ թէ վախճան եւ անցաւորք են, եւ են որք թէ եւ սկիզբ ունին, սակայն բանաւոր տնտեսութեան անծայրածիր հնարիքն մահու յաւէտ յողթերով անվախճան են:

Գ Լ Ո Ի Խ Թ.

ԿԵՆՍՑ ՆՊԱՏԱԿԸ

ինչ տեսակէտով ալ որ զիտուի, կարելի չէ կենաց մի որոշ նպատակ վերընծայել, բայց եթէ Արարչին անհուն փառքը ի յայտ բերել: Բովանդակ աիեղերք փառաց հանգիստարան մ'է, որուն ճաճանչներն ի դէմս կենաց անհուն ազգի երանգներով կը ճառագայթեն յամենայնի մեծափառ սքանչելիքներ՝ անըմբռնելի մեծութիւններ՝ անմատոյց փոքրկութիւններ սփռելով: Այս ամէնն իրենց յատուկ արտայայտիչ լեզուներն ունին, որով միոյ միայնոյ անայլոյլ արարչին գովութեան երգը կը յօրինեն ի լուր ամենեցուն:

Արարիչը յանձին այն արարածոց կարտափայլի այնու հանդիսութեամբ եւս, որք բանականութեան պարզեւօք՝ տնտեսագիտական հզօրութեամբ բարձրաբերձ կեանքը՝ որ ԲԱՆՆ Աստուծոյ մենայնորհն է, եւ որ ունի պարզեւեղ խնդրողին, ժառանգելով կը մասնակցին երկնային անկապոյտ փառացն՝ փառք որ անապառօրէն կը ճառագայթէ ի կենաց բացարձակէն ու միայնն է:

Գ Լ Ո Ի Խ Թ

ԿԵՆԱՑ ՈՒՂՂԻՆ ԿԱՄ ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Արարիչը այնու ամենակալ է, որ արարածոց բովանդակ կեանքերն անխտիր՝ առինքն ձգած ունի: Ամենայն արարածք անհուն ազգի այլազան ուղղութեամբ անողորելի ուղղիտով մը ի նա դիմելով են անդադար: Այս սղղին ժառանգականութիւնն է, որուն՝ արարածք անողորութեամբ շղթայուած անդադար մղուելով են դէպ ի անդ, ուր ի սկզբանէ նախասահմանուած են դիմել:

Ժառանգականութիւնը կարի մեքենարար կը հպատակի այն ձգողութեան, ինչ զօրութեամբ որ ի ճանապարհ մղուած է՝ թէ ի յարատեւութիւն եւ թէ ի կորուստ:

Գ Լ Ո Ի Խ Թ Ա.

ԿԵՆՍՍՄՈՒՂ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ

Կեանքը ժառանգականութեան որ եւ է կերպ շղթային նախապատճառ զօրութեամբ մը միայն կ'ենթարկուի: Սոյն մղիչ զօրութիւնը թէ բանաւոր նպատակաւ լինի եւ թէ գիպուածոյ. արգիւնքը նոյն կը մնայ, եւ կեանքը ինչ որակ նախասահմանութեան որ մղուի, յարատեւութեամբ ի նոյն ուղղի կ'ընթանայ թէ ի մշտնջենակեցութիւն եւ թէ ի կորուստ: Կարելի չէ մարդոյ մը կամ սլլատեա կեանքի մը, իւր տեսակէն տարբեր արարածներ երկնել, կամ ախտածնի մը անաղարտ մէկը արտադրել:

Գ Լ Ո Ի Խ Թ Բ.

ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՅԼԱՅԼՈՒՄԸ

Արարածոց մէջ չը կոյ որ եւ է ազգի կեանք որ ժառանգականութեան ձգող զօրութենէն զերծ լինի: Այլ սակայն նախախնամ արարիչը իւր հնարչութեան ցանկին մէջ նախասահմանած ունի այնպիսի ընդդիմադիր զօրութիւններ, որով բանաւոր արարած մը կը զօրէ յարատեւ սրբազրութեամբ ըստ կամի չեզոքել, եւ փրկարար տնտեսագործութեամբ մը, շեղ ընթացք մը վերուղղել եւ զերծ մնալ ի կորստենէ: Այս վերուղղում բարեշրջման օրինօք մեքենարար տեղի կ'ունենայ բնազդին տիրապետութեանը մէջ, եւ բանաւոր տնտեսութեամբ տեղի կ'ունենայ բանական որդեգրութեամբ ուխտեալ արարածոց մէջ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Գ.

ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՉՍՐԻՔԸ Ի ՄԱՐԴ.

Ըստ արարչագործական օրինաց՝ զգայականութեան կատարէն բանականութեան սահմանին մուտ գտնող մարդկութիւն, բազմիցս վրիպեցաւ ուղղափառ նախասահմանական շաւղի մը հետեւելէ, այլ թէ յայտնութեան ընտուր ըլլալով, բանավարութեան առաջնորդութեամբ, ի դէպ եղաւ որ բարեչրջման տիեզերակեցոյց օրինաց հետ ծանօթութիւն յայտնուեցաւ, օրէնքներ աւանդուեցաւ, ուխտեր կազմուելով բանացի եւ փրկարար անտեսութիւններ սահմանուեցաւ այնպիսի կատարելութեամբ որ երկինք իսկ միջամտեց եւ հիմնեց փրկութեան չափը՝ մարդոյն, իւր կորստական ճանապարհէն ազատելով իւր մեծ մեծ նախապահմանութիւնը հանդերձեւը համար: Այսօր յայտնուած այնպիսի տընտեսագիտութիւններ ունինք, որ մարդոյ կամայական ուղղութենէն կտրուելով կամ վերուզմամբ իւր հիասդանչ մեծութիւնը ժառանգել եւ կամ զգայական ստորոտեայ բնագրէն ձգուելով ու ձգուելով լքանել բանը եւ յարատեօսել ի կորուստ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Գ.

Մ Ե Ղ Ք

Մեղքը գիտական անուն մ'է, որ կը նշանակէ ըստ տեղւոյն կամ ֆլաս, կամ աւերում, կամ նուազում, կամ նուաղում, կամ խորդակում, կամ ջախջախում, կամ լքում, կամ մքում, կամ գոսացում, կամ կեզեքում, կամ սպառում եւն. եւն. եւ որ տեղի կ'ունենայ որ եւ է կերպ հազորդութեամբ: Մեղանշումն է այն արարքը որ կենաց ֆլասերու հանգամանքը ունի: Մեղքը բարոյական կամ նկարագրական կազմակերպութեանց մէջ այն դերն ունի, ինչ

որ ունի ախտածին մանրէ մը կամ միջբոս մը մարմնաւոր կազմութեանց մէջ: Մեղաց ներգործութիւններն ի սկզբան կրնան բոլորովին անֆլաս նկատուիլ, այլ սակայն ստոյգ վիճակագրութիւնք քաջ կը վկայեն թէ ժառանգականութեան համայնածիղ օրինք՝ աննշմար արարքէ մը իսկ, սովորութեանց եւայլն հաղորդականութեամբ, անհամեմատ ընդարձակութիւններ կրնան ստանալ, եւ կենաց մէջ մահացու աւերածութիւններ պատճառել: Մեղաց պատճառներն կրնան կամ պարզ կամ բազադրեալ լինել: Պարզ պատճառը ուղղակի ներգործողն է, իսկ բազադրեալը՝ միջոցի մը կամ միջնորդ ներգործողի մը թելադրութեամբն ներգործողն է: Տեստեսագիտութեան գլխաւոր նախատակն է նախ աւանդել մարդոյն մեղաց պատճառներէն հեռանալու կղզիանալու կանոններն եւ հրահանգներն, երկրորդ մեղաց ժառանգականութեան կենսազրու շղթային ենթարկուողներն ըստ աստիճանի փրկել, շեղեցնել, դարմանել եւ վերստին ուղիղ ճամբուն առաջնորդել:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Ե.

Մ Ե Ղ Ա Ց Ե Ր Ա Ն Գ Ն Ե Ր Ն

Մեղքը երկու նշանակ ունի, մին ենթարկող միւսն ենթաթակիր, մին պատճառող միւսն կրող, մին թելադրող եւ միւսն ֆլասուող: Մեղաց գործողութիւններն երկու կերպ կ'ըլլայ, խորհրդաւոր եւ դործնական: Մեղաց ենթակրութիւններն երկու կերպ կ'ըլլայ, բանաւոր կամ դիտմամբ մեքենաբար կամ ակամայ:

Մեղքը բաղմագլխեան ճիւղ մ'է որ կենաց գոյացման կամ արարչագործման հանդէպ անողք թշնամի կը կանգնի: Մեղքը ֆլասու տեսակետով միշտ միեւնոյն եղանակով տեղի կ'ունենայ, տարրալուծելով կամ կազմալուծելով կենաց տարրերներն եւ իւրեանց շարադասութեանցմէն խախտե-

լով, խափանելով, փճացնելով կը թիւրէ արարչութեան մը նպատակը կ'ազուադէ շինութեան մը ուրուագիծը: Թէեւ մարդկանց արդի կատարելութեանց անմատչելի արարքներ են որ մեզաց աւերիչ ներգործութիւններն ի ներքս մեր տեղի կ'ունենան, այլ թէ այս անմատչելիութեան հանգամանքը՝ այս անհասողութեան վիճակը երբէք չեն կարող բանաւոր արարածոց պատասխանատուութեան կերպը չըբմեղել, երբ շուրջերնիս վիճակագրական նկատողութեամբ բազմապիսի աւերածութիւնք ստոյգ վկայութիւններով կը հաստատուին:

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Զ.

Մ Ե Ղ Ա Յ Տ Ն Յ Ժ Ը

Արդարեւ համր բնութեան սահմանին մէջ, մեզաց աւերմունքը բնական պատահարի մը երեւոյթը միայն ունի, սակայն երբ պատճառողը ինքնագիտաց մէկն է, տեղի ունեցած պատասխանատուութեան մը պարտաւորութիւնը անխուսաբելի է, եւ արարչագործութեանց կռուանը եղող պարտուց եւ իրաւանց նախասահմանողն ԲԱՆՆ Աստուած, սահմանած ունի այնպիսի տոյժ մը, որ մէն մի նուազ մեղանչումի ելլին կցորդուած է: Այս տոյժի սկզբունքն է բառնալ իմիջոյ մեզաց բանաւոր պատճառողներն, եւ մաքրել արարածներն այն արգելքներէն որք սպառնալիքներ են զոյութեանց: Եթէ տոյժի անխուսաբելի դատաստան չէր սահմանուած՝ հնար չունէր մարդ հասնիլ արդի կատարելութեան իսկ, որ իւր հանդերձեալ մեծութեան նկատմամբ շատ աննշան է դեռ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Է.

Ս Ր Բ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Մբութիւնն է մեզաց աւերմունքէ զերծ մնալու անտըխեղձ վիճակ մը: Կամ թէ սրբութիւնը առողջ վիճակ մը ունենալն է եւ ինչնոր մեղանչումը հիւանդանալ մ'է: Սրբութիւնը կազմագիտական այնպիսի վիճակ մը է որ, թէ ի մարմին եւ թէ ի հոգի՝ մարդ կը ներկայացնէ կարողութեան այն աստիճանը, հզօրութեան այն կորովը, ուր արդի մարդկութիւն հասած ունի: Մարդ առողջութեան այս վիճակէն յայնժամ կը զրկուի, եւ սրբութեան պատմուճանէն յայնժամ կը մերկանայ, երբ մեզաց տոյժերովն հիւանդութիւն կը կրէ, այնու չափու որով մեղաւն: Սուբբը այն է որ իւր անտիական բնազդին ձայնին եւ խղճին պատգամին պարագլխաց համարումով մը հետեւելով արարչագործութեան սահմանած շաւղէն չը խտորիր:

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Թ.

Ա Ր Դ Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Բովանդակ տիեզերաշինութեան խորիստն է արդարութիւնը: Արդարութիւնը բառ մ'է որ արամարտախութիւն կը նշանակէ, երբ արարածոց մէջ բանաւորի եւ անբանի համրի եւ զգայականի բաժանում չը մտածուիր: Բանականներն արարչագործելի կամ կենագործելի տարերց ըստ նախասահմանական հաւասարակշռութեան բաշխուիլն: Արարչութիւնը, այն աստիճանի անողոք տրամաբաշխութեաբ տեղի կ'ունենայ՝ որ որ եւ է ազգի տարերքի մը՝ կենաց կազմութեան մէջ զետեղուելու պահուն եթէ շեղում կրէ, եւ անողոքբարբ նախասահմանեալ օրէնքին չը համակերպի:

հետեւութիւնը կ'ըլլայ այլայլութիւն կենաց կազմութեան վրայ՝ խորդ քան զնախատահմանեալն:

Սրբութիւնը չէ այլ ինչ, այլ կենսական տարերցն արամաբաշխութեամբ հայթայթուիլն, զետեղուիլն ի շինութիւն կենաց:

Գ Լ Ո Ի Թ Ժ Թ.

Ա Ճ Ե Լ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Կ Ե Ն Ա Յ

Կեանքը երբ մեղաց բռնադատովը խտոր շաւիղի մը չենթարկուիր, համայնավար նախախնամութեան մը ճգնաշրջաններն դէպ ի կատարելութիւն ամենուրեք եւ զարգանալու պատեհութիւններովն օժտուած ունին: Աճիլն յառաջգիմել եւ զարգանալ է: Ամէն ասորոզ կեանք չի աճիր: Են՝ ոչ մնան այնպէս որպէս որ են: Են՝ որք երթալով կը նուազին եւ ունին սպառիլ մինչեւ ի կորուստ, սակայն նախատահմանեալ կեանքը այն է որ իւր ծագէն մինչեւ ց'կատարն ամենուրեք եւ զարգանալով կը ժամանէ եւ կը ստղարերէ այն մեծութիւնը, որ բանաւոր ծառայն անհրաժեշտ պտուղն է, տիեզերական ամենահնարցութեան անդատանին մէջ:

Գ Լ Ո Ի Թ Ի.

Ս Ն Ո Ի Ն Դ Կ Ե Ն Ա Յ

Կեանքը տարրական սննդեամբ միայն կ'աճի եւ կը զարգանայ, եւ երբ նախախնամութեան որդեգիրն լինելէ չէ դադարած (մեղանջելով) քաջ պատեհութիւն ունի այն հիասքանչ կազմակերպութիւնն յորինել տնօրինել, որուն ուրուադիժ յառաջ քան զյաւիտեանս նախատահմանուած է: Կեանքը իւրեանց յատուկ տարերքներն ունին, հողային, զգայական, զգե իմացային: Այս տարերցն ի կեանս կոչումը՝ սննդաւու:

Թեան կայն ճարտարագոյն արամաբաշխութեամբը տեղի կ'ունենայ իւրաքանչիւրն ըստ իւր որակէն: Ինչպէս ֆիզիքական յոռի կամ անբուական սնունդներն կը նուազեն կ'այլասեռեն մարմնաւոր կեանքը, նոյն են իմացական յոռի յարարութիւններն, որով հաղորդականութեամբ կը սնանի բանական կեանքը: Սննդեանց ճանապարհը կենաց այն դուռն է, յորմէ ունին մուտ գտանել որ եւ է ազգի կենսական թէ բարիքը եւ թէ չարիքը:

Գ Լ Ո Ի Թ Ի Ա.

Ո Ր Ա Կ Ս Ն Ն Դ Ե Ա Ն Յ

Մարդկային ազգի սննդեան որակը երեք է, հողային զգայնային եւ իմացային: Առաջնով մեր համբ մարմինը կ'աճի, զգայական հաղորդակցութեամբ մեր զգացումներն կը զարգանան կը կատարելագործին, իսկ իմացականով մեր բանաւոր հոգին կը սնանի եւ ի զարգացում կուգայ: Ստեղծուած զգալու եւ իմանալու սնունդներն, պարզօրէն ասելով, հաղորդութիւններ միայն են, որք մեր երեքիւն կենաց բաշխուող նկարագիրն կազմակերպել ունին:

Գ Լ Ո Ի Թ Ի Բ.

Մ Ս Ս Ա Կ Ա Ր Ա Ր Ա Ի Թ Ի Ի Ն Ս Ն Ն Դ Ե Ա Ն Յ

Տնտեսագիտական ծայրագոյն կարեւոր խնդիրն այն է որ մեր կենաց սոյն եռակի սնունդներն այն Լզանակաւ ընդունիմք, որպէս զի լինին բարի ներդաշն եւ բուականաչափ: Եթէ յոռի անդաշն եւ նուազ լինին, անդէն իսկ է կենաց այլայլել աղաւաղիլ եւ վրիպիլ այն նկարագիրն ի զարթ եւ ի զարգ բերելէ, զոր նախատահմանութիւնը յուսած քան զյաւիտեանս յանուն բանական մարդոյն ուրուադած է: Կրնայ մարմին կեանքը թունաւոր սննդեամբ մու:

հանալ, եւ զգոյականը հակառողջական հաղորդակցու-
թեամբ խամրիլ եւ դոսանալ, եւ իմացականը մոլորուն գի-
տակցութեամբ՝ բունական դիտութիւնը (տրամաբանութիւ-
նը) մոլոր եղրակացութիւններով նախապաշարել, եւ փոխան
յառաջանալու, զի անհունին ճանապարհորդն է մարդ, յե-
տադիմել եւ ընդ կրունկն դառնալ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Գ.

Պ Ա Հ Ե Յ Ո Ղ Ո Ի Թ Ի Խ Ն

Պահքը այն բանաւոր սկզբունքը ունի, որ շեղութեամբ
վասակար անդառութիւններն բարեփոխելու եւ նախասահ-
մանութեան ուղղափառ շախիղը ապահովելու եղանակը կը
տնօրինէ: Շեղ անդեամբ տկարացումներն այլասեռումներն,
պահուց պահպանողական օրինադրութեամբ կը դարման-
ուին եւ կը վերադարձնեն կեանքը այն ճամբուն, ուր
միայնէ յառաջդիմութիւնը եւ բնաւ այլուր:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Գ.

Մ Շ Ա Կ Ո Ւ Մ Ն Ս Ն Ն Դ Ե Ա Ն Յ

Սնունդներու վերստացումը եւ նոքօք աճումը հաղորդա-
կանութեամբ կ'ըլլայ: Ճաշարանը, վարժարանը եւ եկեղե-
ցին մեր երեքելին կենաց մթերատուներն են, ուր հաղոր-
դութեամբ մեր կեանքերն՝ իւրեանց կենսական սնունդներն
կ'առնեն: Սոյն սնունդներն մշակելով կը մթերուին եւ կը
բաշխուին: Թէեւ մայր բնութիւնը ամէն ինչ անսպասօրէն
ունի հայթայթած իւր արարածներն խնամելու համար, սա-
կայն մեր անմիջական հաղորդակցութեան մատչելի չեն,
վասակար լինելէ զերծ չեն. հետեւաբար, արարածը՝ նա-
խախնամութեան թելադրութեամբն այնպէս իմն արարչա-
գործուած են որ անդէն ի դրունս կենաց իսկ, կը ձգուին

կ'աղդուին՝ կը յայտնուին իւրեանց կեցութեան պանդած ստա-
ցումներն ուսանելու, որով հիաղեցիկ հեղինակութեամբ մը
մշակելով կը քաղեն իւրեանց սնունդներն մայր բնութիւնէն,
որ յանչափա ունի պարզեւել իւր արարածներն խնամելու
համար: Բնութեան այս անտիական ներգործականութեամբն,
տիեզերաց բովանդակ արարածներն ի պայգարս են իւրեանց
սնունդներն վերստանալու համար: Տնտեսագիտութիւնը սա-
այն կը յանգի որ սոյն վերստացումներն կարի արագ, կարի
առատ, կարի խնայողական եւ կարի պատշաճ լինին: Բիւր
ազգի ձեւի տակ միեւնոյն դորութիւններն են որ սնունդներն
կը հայթայթեն: Ճաշարանի սնունդներ շատ մը զօրութեանց
սպսումամբն հաւաքուած ունին: Վարժարաններն հասարա-
կային զօրութեամբ կը կարգադրուին: Եկեղեցիներն, տա-
ճարներն ժողովրդային զօրութեանց զոհարեմտման կը հաս-
տատուին: Ի մի բան բովանդակ սնունդեանց մշակումն վեր-
ստացումն եւ ի մայր բնութիւնէ քաղումն, զօրութեանց
զանազան ձեւոյն միջոցաւ տեղի կ'առնենայ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Ե.

Զ Օ Բ Ո Ւ Թ Ի Խ Ն

Կեանքն իսկ զօրութիւն մ'է: Բովանդակ տիեզերաց մէջ
զօրութիւնն մի միայն մէկ է, եւ միակ ազգիւր ունի ձգու-
ղութիւնը, այլ սակայն անհուն ազգի ձեւի եւ կերպարանի
տակ է որ ի յայտ եւ ի հանդէս գայ եւ անհունազգի տրու-
ներն են որ մեզի մատչելի կ'ըլլայ: Զօրութեանց ձեւակերպութիւն-
ներն են որ մեզի մատչելի կ'ըլլան եւ մեր մթերանոցներուն
էջ կը պարփակուին, եւ կը կիրարկուին սոյնտիտ տնտեսու-
սպառին եւ ոչ աւելի:
Ամէն ժամանակ իւր տիրապետող գիտութիւնը ունի:
Տիրող գիտութիւնը կը սահմանէ այն չափերն եւ արժէք-

ներն, որ որ եւ է տեսակ զօրութիւն կը ներկայէ: Այս
սկզբունքով ընձեռնեալ կամ մթերեալ զօրութիւնք ընդ
շափու եւ ընդ հաշուի են. սակայն այն զօրութիւնք որ ըն-
ձեռնեալ չեն եւ ազատ են ի բնութեան՝ անհուն եւ անդի-
քան զտրամադրութիւն արժէքին են:

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Զ.

ՎԱՐՈՒՄՆ ԶՕՐՈՒԹԵԱՆՑ

Ի բնութեան՝ զօրութիւնք անհուն են եւ բազմադի-
ձեւի տակ: Բանական տնտեսութիւնք կը զօրէ վարել գնու-
յօգուտ իբրո՞ւմ կենսական շինութեան, երկու եղանակա-
պարզ եւ բազադրեալ: Պարզը այն է որ միազգի ազդակը
նոյն ազգի զօրութիւն մը կ'ընձեռնուի. զոր օրինակ, մի օխ-
ժանրոցով մի օխա ուժ կուենցուի: Բազադրեալը այն է որ
միազգի ազդակով բազմազգի զօրութիւն կ'ընձեռնուի: Զոր-
օրինակ, մի օխա ծանրոցի եւ օժանդակ լծակի մը միջոցա-
բազադրեալ եւ բազմաքանակ զօրութիւն կ'ընձեռնուի: Կրնա-
ծօժանդակ զօրութիւնք բազմազգի եւ բազմազգի մի լինիլ եւ
արդիւնքն միադիմի եւ նոյնատեսակ ըլլալ:

Մանրութիւններ հաւասարակչուող լծակը այն դերը ունի
ինչ դեր որ իՍՁԸ կամ երկայնմտութիւնը ունի իմացակա-
կենսականութեանց մէջ:

Ի ձեռն բանական տնտեսութեան չը կայ բնական ու-
մը որ լծակի օժանդակութեան սկզբամբ բանաւոր տրամա-
դրութեան տակ առնուելով չը վարուի, եւ ինոցանէ տնտե-
սադիտական օգուտներ չը քաղուի:

Բողանդակ առաքինութիւններ լծակի պլակերտեալ ու-
թեր են, որ ի ձեռն զիտակից տնտեսութեան զլուխ կը հա-
նեն կենսական այն շինութիւններն որ ԲՍՆՆ Ստուած յա-
ռաջ քան զյաւիտեանս արդէն իսկ նախասահմանած է յո-
ւան բանական տրտրածոց:

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Ե.

ՄԹԵՐԻՔ ԶՕՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՄ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս ըսուեցաւ՝ զօրութիւնք անհուն ազգի ձեւի
տակ կը ներկայի երեք կերպիւ, դրականաւ՝ դժայականաւ՝
իմացականաւ: Բովանդակ կեանքեր զօրութեանց ներկայա-
ցուցիչներ են, ոմանք զուտ դրական, ոմանք դրա-զգայական
եւ ոմանք դրա - իմացական: Մարդ սոցա երեքն ալ կը
ներկայէ իւր մարմնական զգայական եւ իմացական զօրու-
թեամբն: Դրական զօրութիւններն մթերելու համար դրա-
կան տանելի պարփակումներ կը պահանջեն, որոց ընձեռ-
նումներուն հարստութիւն կ'ըսուի: Զգայական եւ իմացա-
կան զօրութիւններն կրնան յանսահման յանձին միոյ կե-
նաց պարփակուիլ եւ այնպէս անսահման հարստութիւններ
ներկայել:

Զօրութեանց ամէն ազգի մթերքներ՝ նախասահմանեալ
են, ի ձեռն բանաւոր տնտեսութեան անօրինել զնոսա-
ուղղափառ տրամաբանութեամբ:

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Ը.

ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԶՕՐՈՒԹԵԱՆՑ

Մարդ որ մթերանոց մ'է եռադիմի զօրութեան՝ շատ
անբաւական է սկիզբէն ի վեր մարդկութեան հաւազած ե-
ռադիմի զօրութիւններն յանձին անհատի իրիք կրել տանիլ:
Ցեղական աւանդութիւններ, պաշտօնական գիտութիւններ
ընկալեալ սովորութիւններ չեն այլ ինչ՝ բայց եթէ մթեր-
եալ զօրութիւններ որ ի պաշտամունս ունին դրուած ժո-
ղովրդական բաքիններու եւ տաճարներու մէջ ի հազորդու-
թիւն անհատից: Անհատը ժառանգ մը է ըստ իւր նախա-
սահմանական կարողութեան յանձին իբրո՞ւմ մշակել այն
ամէն զօրութիւններն զորս մարդկութիւն ի սկզբանէ անտի-
ունի մթերած:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Թ .

Հ Ն Ա Ր Չ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Նախասահմանութիւնը մի միայն ամենահնարչութեան օրէնքներն է որ կուրուագծէ եւ արարչագործութիւնը ամենահնարչութեան սահմանափակումը է որ տեղի կ'ունենայ: Հոգաւորներն հնարչութեան շրջութեամբ միայն մարմին կ'առնուն եւ կեանք կը գրկեն, զի մտացածին ամէն գաղափար չին սահմանուած ի կենագործութիւն:

Հնարչութիւնը այն է որ սրտառութեամբ մը կրնալ կենագործելու համար սահմանեալ օրէնքներուն հասու լինելով, զոյն որ եւ է շինութեան գործոց տրամադիր կը կասեցուի, ծառայեցնելով զնոսա ի բարձունս այն ամէն արգելանքներուն, որ շինողութեան մը նպատակաց հանդէպ կը կանգնին: Մտադիր գաղափար մը իրագործելու համար կրնայ շատ մը կերպեր գործածուիլ միեւնոյն արդիւնքն ընծեանելու: Հնարչութիւն մը այնչափ ուղղափառ կը համարուի, որքան որ կը սրամտի ոք՝ ամէնէն զիւրին, ամէնէն խնայողական եւ ամէնէն նուազ աշխատ արդիւնքներն ընծեանել:

Գ Լ Ո Ւ Խ Լ .

Գ Ի Ի Տ

Գիւարձ հնարուած ուրուագծի մը սահմանն է, զոր վտուութիւնը իւր ընթացիկ մատենոյն մէջ կ'արձանագրէ ի գահպաւնութիւն եւ ի մատուցումն անցորդ սերնդոց, որք իր վերձանն գոյնս յօգուտ իւրեանց կեցողական տնտեսութեան: Մեր կենցաղը մէն մի հնարքներ, միջոցներ ամէնքն ի մէն մի ուրոյն՝ զիւտերու արդիւնքներ են:

Ընդհանրապէս զիւտը երկու վիճակ կ'ունենայ, անկասար եւ կատարեալ: Անկատարը այն է որ արդիւնք մը ընծեանելու համար նախասահմանութեան մէջ ի գոյ եղած յարգադրոյնն չի զօրեր ի գործ դնել, այլ շատ մը խոստոր

միջոցներու դիմում ընելով կը հասնի նպատակին: Իսկ կատարեալը այն է որ որ եւ իցէ արտաբերութիւն այն ամենապարզ միջոցներովն կ'ընծեանուի, ինչնոր նախասահմանութիւնը անդր քան զայն չունի սահմանած:

Գ Լ Ո Ւ Խ Լ Ա .

Ա Ր Ա Ր Չ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Արարչութիւնն է՝ գաղափար մը իրագործելու պատկեր մը կենագործելու կամ ուրուագիծ մը մարմնացնելու գործողութիւնը: Հնարչութիւն եւ գիւտ չունին այլ պաշտօն, բայց եթէ ծառայել արարչութեան, որք անկերպարան տարերքներն իՄԱՅԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ծնունդ առած ԲԱՆԻԻ շաղուելով, կերտուելով ի մարմին եւ ի կեանս կը բերեն այնպիսի արարածներ, որք նախասահմանուած են բարի համարուելու քան զիւրեանց տարրական եւ անկերպարան վիճակս:

Գ Լ Ո Ւ Խ Լ Բ .

Ա Ր Ա Ր Չ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Տ Ա Ր Ն Ի Ք

Արարչագործական շինութիւնք՝ ի դէպ է երեք դասակարգով ըմբռնել. այն է նիւթով՝ զգայական շրջութեամբ եւ իմացական շրջութեամբ: Այս երեք դասակարգով, երեք ուրոյն տարերքներու գոյութիւնը կը վկայենք՝ նիւթը զգալապէս շոջափելով, եւ զգայական շրջութիւնը, տեսակ մը զգայնոտութեան սպաւորութիւնով կ'իմանամք, իսկ իմացական շրջութեան գոյութիւնը, որ նիւթական շոջափման եւ սպաւորութեան անմատչելի են տրամաբանութեան ստույգ ապացոյցներով միայն կը վկայուին:

Գ Լ Ո Ւ Խ Լ Գ .

Յ Ա Ր Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ք Տ Ա Ր Ն Ի Ց

Մեր զգայականութեան մատչելի տարերքներն ձգազան զօրութեամբ յարակցելով կը կազմակերպեն մեր հոգա

յին շէնքը եւայլն՝ այնպիսի մենէ անկախ միջոցներով, որոց
գլխաւոր սկզբունքներն ղեւ եւս հեռի են մեր գիտութեան
սահմաններուն ենթարկուելէ: Իսկ մեր հոգւոյ (իմացական)
կազմակերպութիւնը սիրոյ տիեզերական զօրութեամբ ազգի
ազգի նկարագիրներ յօրինուելով տեղի կ'ունենան եւ մեր
բանականութեան ծնունդ կուտան:

Սէրը յարագօր մ'է հոգեւոր կազմակերպումներն ի մի
ձուլելու եւ խնայական կենաց գոյութիւնը մշտնջենաւորելու:

Գ Լ Ո Ւ Խ Լ Գ.

Ս Է Ր

Սէրը կենաց կատարելութեան մէջ բազմադիմի կերպա-
րանի տակ՝ մի այնպիսի մղիչ զօրութիւն ունի որ կրնայ
կեանքը վարող զսպանակ մը համարուիլ, որ եւ է արարած
ի գործ, ի կորով, ի ճիգ մղող: Սէրը այլով բանիւ, հոգե-
ւոր կամ իմացական գոյութեանը արիւնը կրնայ համարուիլ
որով միայն բարոյական կամ նկարագրական կեանքը
գոյ կը լինի: Ինչ դեր որ արիւնն ունի մարմնաւոր կենաց
մէջ, նոյն դերը ունի եւ սէրը հոգեւոր կենաց մէջ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Լ Ե.

Ի Ն Ք Ն Ս Տ Ն Ղ Շ Ո Ւ Ս Ն

Մեր կեանքը կենդանի տոմար մը, արձանագրութիւն
մ'է այն ամէն հնարքներու եւ գիւտերու, զորս մարդկու-
թիւնը իւր նախածագէն ի վեր անհամար անհատներու մի-
ջոցաւ ի յայտ բերած եւ զայնս սարող սերնդեան նուիրա-
վայրերն քրտեամբ եւ արեամբ կտակած է ի հաղորդութիւն
իւր որդեգիր համայնքին:

Ո եւ է համայնքի պատկանող անհատ առաւել կամ նուա-
նախասահմանութեամբ պատեհութիւն ունի իւր սրտականա-
ւորութեան մէջ աւանդարար կտակուած ճշմարտութիւնն
ուն հաղորդակից լինել, եւ իւրացնել զայնս յանձին իւրա-

անհատին, ըստ տարողութեան իւրում նախասահմանութեան:

Այս նուիրական ճշմարտութիւններ՝ տաճարներու մէջ
պահեստի տրուած՝ շէն այլ ինչ, բայց եթէ արարչագործա-
կան տնտեսութեան ուրուագծեր, որոց միջոցաւ մարդ կա-
րող է ըստ չափու ուղղատիւութեան իւրում՝ ծնող տաճա-
րին ինքզինք արարչագործել այնպիսի հիւզդեցիկ գոյա-
փոխութեամբ, որով ուղղափառ տնտեսութեամբ վայրենին
հրեշտակային մարմին կը զգենու, եւ հակադարձաբար բա-
նուոր արարածը անտաւաբնակ վայրենւոյն կը դատակցի:

Գ Լ Ո Ւ Խ Լ Զ.

ՕԺԱՆԴԻՂԿ ԵՒ ԽՍՓԱՆԱՐԿՈՒՔ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ

Անհատը իւր կազմաչինութեան նկատմամբ չըջապատ-
ուած է այնպիսի օժանդակիչ եւ խափանարկու միջնորդներէ
որք լիք են եւ ծովացեալը զիւրեւ: Ինչպէս մարմին մարդը
չըջապատուած է շատ մը պատասպար եւ խորտակիչ աղ-
բակներէ, նոյնպէս պաշարեալ է հոգեւոր մարդը այնպիսի
թէ պահպանարար եւ թէ սայթաքող զօրութիւններէ, որք
թէ պահպան հրեշտակներ են եւ թէ մուրեցուցիչ սատա-
նաներ, որոց առաջնորդութեամբ՝ մարդ, ուղղափառ տնտե-
սութեամբ, ելանէ յերկինս եւ մուլարովն իջանէ ի դժոխս:
Երկինք եւ դժոխք ուսումնական անուններ են որ կը արուին
զվեզ արարչագործող միջավայրերու, զորս նախախնամաւ-
թեան աշխարհիկ ներկայացուցիչ կրօնքը՝ բազմադիմի կեր-
պարանօք նկարագրած է առ ի բարօք ձուլումն իւրեանց
որդեգրաց:

Գ Լ Ո Ւ Խ Լ Է.

ՆՄԱՆՈՂԱԿԱՆ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ԶՍՄԱՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ի տիեզերս կայ այնպիսի համանմանութեան ձգող զօրու-
թիւն մը, որով ամէն ինչ ըստ ամենայնի համակերպումով՝
տիրող գոյութեան նմանողութիւնը կը զգենու: Արարչագործ-

ծրութիւնը տեղի կ'ունենայ մեծապէս այս սկզբան կռուանի վրայ: Մարդուն երեսկ կազմութիւնն իսկ լրիւ ենթակայ սոյն ներգործողական զօրութեան, ինչպէս միւս լրիւ արարածներն նաեւ: Ճերմակ միջավայրերու արարածք (ինչպէս բեւեռի ձիւնապատ վայրեր) ճերմակ կ'ըլլան, անտառային խայտարղէտ: Կենսական անտեսագիտութիւնը հզօր հեղինակութիւն կը տարածէ մարդկային աղբիւն վրայ այս սկզբունքով միայն: Համայնքի մը նուիրաւայրը ունի իւր տիպար անձնակորութիւնը՝ ժողովրդեան լրիւ ուշադրութիւնը տիւ եւ գլխիւ առայն չըջելու համար: Այս նպատակաւ երգերու, աղօթքներու արարողութիւնք սահմանուած են, որք քաջ հեղինակութիւն ունին զմարդիկ մտօք սեւեռեալ տիպարներով կազմարեւ: Մարդու մը ուշադրութիւնը ինչով որ գրաւուի ինքնորա ազդեցութիւնը գործողարան մը (Փապրիքայ) կ'ըլլայ, ամր կը մնան, մեր կեցողութեան որ եւ է ծառայութիւն մը նոյն նա տիպարովն կաղապարուելու համար: Համանմանութեան զօրութիւնը մարդոց վրայ չի կրնար ազդել երբ մտաւոր հաղորդակցութիւն չունենայ: Միջավայրերն են մեր կորութեան եղանակը կամ ճանապարհը:

Փ. Լ. Ո. Ի. Խ. Լ. Բ.

ՆՄԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԻՊԱՐ

Համանմանութեան տիպերաստեղծ զօրութիւնը այն աստիճանի մեծ դեր ունի մարդկային աղբիւն անտեսագիտութեան մէջ, որ ազգեր եւ աղինքներ իւրեանց տաճարին մէջ, նմանելու համար տիպար զրուած պրատիկերն՝ ճշմարտիւ կրնայ կաղապար համարուիլ, որով կը կաղապարուին պաշտօն մատուցանող ժողովուրդը, երբ անկեղծօրէն յարատեւ յոյգերով նովաւ կը տողորուին:

Բարեջրումը համանմանութեան ընդհանուր օրինաց մի ճիւղն է դէպ ի բարին գոյափոխող, մինչ ընդհակառակը կրնայ դիպուածոյ անխմաստ խախտմունքներով, համանմանութեամբ դէպ ի չարն փոխակերպիլ միշտ միեւնոյն տեսակ զօրութեամբ:

Կարելի չէ որ ԲԱՆՆ Աստուծոյ մարդացեալ անձնակորութեան տարրեր տիպար մը վերընտրելի համարուի, մեր համանմանութեան պաշտեղարաններուն մէջ դնելու եւ ի նախարարանելու համար:

Փ. Լ. Ո. Ի. Խ. Լ. Բ.

ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ԲԱՐԵՆՍՈՍՈՒԹԻՒՆ

Հնարեալ միջոցներ ընդ միշտ արդէն իսկ նախասահմանուած կան ու կան, այլ թէ զայնս մեր կեցողութեան հարեալ ծառայեցնելու համար պաշտաման անողք կերպ մը լինին: Եթէ այդ կերպը իւր լրութեամբը ի գործ չը դրուի, որչափ եղած ամենայն հնարքներ եւ միջոցներ՝ որք թէ եւ մեր կեանհասութեան տակ են, յաւէտ խուլ եւ անարեւելու համար: Ոչ միջոցք եւ հնարք կը սրակսին եւ ոչ ծառայելու տրամադրութիւնք, բայց եթէ նոցա կիրառութեան եղանակը կամ ճանապարհը:

ԲԱՆՆ Աստուած իւրով մարդեղութեամբ միջնորդ եւ նախապարհ հանդիսացաւ, հօրը նախասահմանած հնարքներն ու միջոցներն մատնանիչ ընելու համար, յանձնարարելով ոյնը այն ամէն ՍՐԲՈՑ, որք անկեղծութեամբ իւր հետեւողներն եղան:

Փ. Լ. Ո. Ի. Խ.

Կ Ե Ն Ա Յ Ե Ի Տ Ի Ե Ջ Ե Ր Ս Յ Ն Պ Ա Տ Ա Կ Ը

Կենաց նպատակը բարեաց հասնիլ մ'է: Բարիքն է հաւոյնը զբացմունք մը կենաց աստիճանին համաձայն, որ ի յրական կեանս ենթակրութեամբ մը, ի կենդանածին կեանս վայական հաճոյքով մը եւ յիմացական կեանս սիրոյ տպաորութեամբ մը տեղի կ'ունենայ:

Եթէ սիրոյ եւ հաճոյնց տպաւորութիւնք կենացմէն բարօրին, անդէն իսկ է բովանդակ տիպերաց լքանիլն եւ ի ամբուութիւն փոխակերպիլ:

Տրեզերաց նպատակը հնարչութեանց եւ արարչութեանց ցուցադրութիւն մը է, որ արարչին իմաստութիւնը եւ գործութիւնը լայնօրէն ի հանդէս կը բերէ: Անձնիւր սերունդ պարբերաբար այս հանդէսը դիտող անցորդներ են, կամ սքանչացողաց տողանցում մը, որ անծայրածիր, մշտնջենաբար կը շարունակեն: Տրեզերական բովանդակ գոյութիւնը իւրեանց լրութեամբն նպատակ մը միայն ունին, արարիչը յայտնել, արարիչը գովել եւ ի նմանէ գոհանալ, լրապէս իւրեանց կեցութեամբ իսկ ի հանդէս բերելով նորա անհուն ազգի օրհնութիւններն, խնամքներն եւ ամենայալ զօրութիւններն: Լրիւ տրեզերք երգոց եւ գովութեանց հանդիպարան մ'է որ կը ձօնուի յանուն արարչին:

Գ Լ Ո Ւ Խ Խ Գ.

Օ Ր Հ Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ք

Կեցութիւնը բնական թէ հոգեւոր այնպիսի հանգամանքներ ունին որ կրնան իրենց նպաստաւոր մթնոլորտի գոլորշի մը բլխել աւալ, որ թէ ի բնականս եւ թէ ի բարոյականս օրհնութիւններ ըլլան: Կեանքը այս օրհնութեանց նպաստաւորութեամբը բազմապատիկս կաճի եւ կը զարգանայ, իւր կեցութեանց եղանակով, իւր ամէն շրջապատները ի նպաստ իւր դաշնուորելով:

Սէր առ ընկերն, երկայնամտութիւնք, անյիշաչարութիւնք, բարեացակամութիւնք, ներքին խաղաղութիւնք բազմադիմի օրհնութեանց աղբիւրներ են, որք կը ծորի նախախնամութեան համատարած բարութենէն եւ կ'ողով իւր մենաշնորհեալ արարածներն:

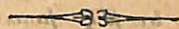

Գ Լ Ո Ւ Խ Խ Բ.

Ա Ն Է Ծ Ք

Եթէ օրհնութիւնը կենաց շուրջը բոլոր կազմող բարեբաստիկ մթնոլորտ մը է, անէծքն ալ նորա հակադարձն է,

որ կը բլխի այնպիսի կեցութիւններէ, որ հանդէս ընկերին կը սնուցուի խեղ եւ մախանք, ատելութիւն եւ նախանձ եւ այլ ամենայն ոչ բարեացակամութիւնք, եւ հանդէս տնձին յարաժամ խռով կացութիւն:

Գ Լ Ո Ւ Խ Խ Գ.

Հ Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա Յ Ի Ն Ա Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ք

1. Շաւիղ կիսարեղարեան: Զգոզական վայրի զօրութիւնն արարչագործութեան կռուանին վերայ նրբամաղով կը փոխակերպի ըղձանաց, հաճոյից եւ սիրոյ, որք կենաց նըստակներն կը կազմեն կամ կը ներկայեն:

2. Գերագոյն կեանքը: Մեր երկրագունտ չունի պատեհութեանց գլուխ գործոցը, որ զօրէ երկնել այն գերի վեր կեանքը, ինչն որ արարչագործութիւնը տրեզերաց համար նախասահմանած է:

3. Մշտնջենաւոր օրհնի: Նախասահմանութիւնը յաւելուածն յաւիտենից այնպիսի անսլոյլջ օրհնքներ ունի, որ ամէն ինչ համանման եղանակներով կրկնուելով կը կըրկնուին: Բանաւոր հոգին, այսինքն՝ տրամաբանութիւնը այս օրինաց հանդէս կարող է ուղղափառ վիճակագրութիւններով ազդաներ նախատեսել գրէթէ մաթեմատիքական ճշտութեամբ եւ ըստ այնմ տնտեսագիտութիւններ ուրուագծել:

4. Գուշակութիւն: Ինչպէս Ք ճառագայթներ անթափանձելի մարմիններն ի լոյս կը հանեն նոյնպէս իրական վիճակագրութեանց ստուգական խարսխոյն վերայ հաստատեալ տրամաբանութեան ճառագայթներն կարող են անտեսանելեաց խորը թափանցել եւ իրական անցուդարձեր ի յայտ բերել:

5. Ուղիղ հայեցողութիւն: Եթէ բան մը սահմանելու համար թէ քանակական եւ թէ որակական տեսակէտներ ուղիղ կերպով համեմատուին, հնարին չէ որ համատարած բնութեան բովանդակ գործերն ու գործողութիւններն եւ նոցա նախասահմանեալ արդիւնքներն հակասական լին:

նին, ինչպէս մեքենական անխանգար կողմած մը իւր շարժումը առուժիւն մ'է: Կրնայ արբեմալ ո՞ք գինիով եւ ընթացմամբ սիրով եւ ստեղծութեամբ, որք մտքուն զմտք ուղղափառ կեցութենէ:

6. Կեանք: Նկարագիրը անձի մը գոյացական կամ բաղկացական տարերքներէ արձակուած ճառագայթն կամ մթնոլորտն է, լուսաղոլ եւ թէ խաւարոչին, ըստ որակի բաղկացութեան տարերքն: Մարդն իսկ է նկարագիրը, կամ նկարագիրն իսկ է մարդը:

7. Գոյացութիւն: Արարչագործութիւնը, ժամանակի խարսխոյն վերայ, միջավայրի կաղապարումով, տարբապաշտական աննդեամբ տեղի կ'ունենայ:

8. Միջնորդ: Բարութիւնն է յարազող մը (է-հիմ) շինութեան կազմակերպութեան, իսկ շարութիւնն է տարբրածողութեան:

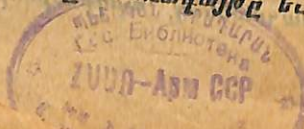
9. Ուրեմութիւն: Ի մէջ այլոց աշխարհի մարդ արգահատելի է, որ դատապարտուած է մի ուրեքեայ լինել արժաւայրի մը մէջ միայն պարփակուիլ անմխիթարելի կացութիւն մ'է, սակայն անմեղութեամբ իւր անտիական հզօրութիւնը ունեցող հագի մը կրնայ վառ եւ սլայծառ երեւակայութեամբ՝ եթէ ոչ ամէնուրեքեայ գէթ բարմուրեքեայ լինել:

10. Թասերաքել: Արարիչը երեւակայութեան հիաստանջ հաղորդութիւնը իբր պարզեւ շնորհած է իւր բանաւոր արարածոց, որով կը հնարի մարդ բաղմադիմի կեանքեր եւ կեցութիւններ ի հանդէս բերել եւ իւր իսկութիւնը խաղաղութեամբ վարել, երբ զայն՝ երեւակայութիւնը, իւր անտիական կարողութեամբ պահէ:

11. Անհունութիւն: Անհունը այն է որ սահմանի տակ չիյնար: Անհուն է Արարիչը, ժամանակը, միջավայրը, սկիզբը եւ վախճանը, արարչութեան պէսպիսութիւնը, հրեւարչութեան ցանկը, մեծութիւնը եւ փոքրիկութիւնը:

12. Մեք: Սէրը տարերք է շինութեան կամ ամբողջիչ զօրութիւն գոյութեան, որ նշանաբան ունի մեք, եւ յաւէտ ուրացող է ՅՍը:

13. Իսկութիւն: Ճշմարտութիւնն իրականութեան մը ստուերն, կզելութեան մը ճառագայթը եւ գոյութեան մը է:

14. Մայրահեղորիւն: Արբեցութիւնը ճայրահեղ սրունդառութիւն մ'է: Կրնայ արբեմալ ո՞ք գինիով եւ ընթացմամբ սիրով եւ ստեղծութեամբ, որք մտքուն զմտք ուղղափառ կեցութենէ:

15. Անկասարութիւն: Մարդ անկական բուն մը ունի, որուն վրայ զգայականը եւ ի նմա իմացականը զարթած է: Տնկականը եւ զգայականը տնտեսադիտական հնարքներ միայն են՝ իմացականը ընձեռնելու համար: Եթէ հնարաւոր լինի զուտ իմացականութիւնը ձեռք բերել, միւսներն աւելորդ բեռներ միայն են. զի կեանքի դերագոյն բարին ԻՄԱՅՅՈՒՄՆ լինելէ կը բաղկանայ:

16. Տիրապետութիւն: Բանաւոր տնտեսութեան նպատակն է տիրել համր բնութեան եւ իմացականութիւնը վարել շարգացուն մշակութեամբ մը ում յաջողութիւն անճայրածիր է:

17. Ներդաշնակութիւն: Այն միայն է ուղղափառ մեթոտը, որով ամէն բան համադիմի տեսակէտով կը մեկնուի, զի ճշմարտութիւնը երբէք հակասութեան ծիր չարձակեր:

18. Որ էն: Բացարձակ ճշմարտութիւնը այն է, որուն հերքումը անհնարին է:

19. Զեւ եւ շահ: Երկայնմտութիւն, բարեացականութիւն եւ անյիշաչարութիւն՝ այնպիսի զօրութիւններ են, որ ունակութեան միջոցաւ միայն կ'ստացուին զէնի եւ շահութեան արանցի եզրակացութեամբ՝ վրէժառութեան հոգին յաճախ ծիրերով մինչ խալառ:

20. Ուղղափառ կեանք: Տիեզերքը անհունազգի կեանքն է. այս անհունազգի կեանքեր, սակայն միակ տիպար կեանքէ մը ձգուելու եւ կաղապարուելու նախասահմանութիւնը ունին. այս տիպար կեանքը կատարեալ բանացին անտխելզծը եւ անաղարտը միայն կրնայ ըլլար. եւ այս իսկ է ուղղափառ կեանքը:

Երեւ

ԳԼ Ա. Ներածութիւն		ԳԼ ԻԶ. Վարունն զօրու	
» Բ. Նախասահմանութիւն	4	» Թեանց	
» Գ. Նախահամարութիւն	5	» ԻԷ. Մթերք զօրութիւն	
» Դ. Յայտնութիւն	6	» կամ հարստութիւն	
» Ե. Տնտեսագիտութիւն	7	» ԻԸ. Մթերանոց զօրութեանց	
» Զ. Կեանք	8	» ԻԹ. Հնարչութիւն	
» Է. Կենաց խարխալը կամ Երրորդութիւնը	8	» Լ. Գիւտ	
» Ը. Կենաց տեւականութիւնը	9	» ԼԱ. Արարչութիւն	
» Թ. Կենաց նպատակը	10	» ԼԲ. Արարչութեան տրերք	
» Ժ. Կենաց ուղղին կամ Ժառանգականութիւն	10	» ԼԳ. Յարակցութիւնը տարերց	
» ԺԱ. Կենսամուզ զօրութիւն	11	» ԼԴ. Սէր	
» ԺԲ. Ժառանգականութեան պայլըմը	11	» ԼԵ. Ինքնատեղծումն	
» ԺԳ. Ժառանգականութեան շարիքը ի մարդ	12	» ԼԶ. Օժանդակ եւ խփանարկուք ստեղծագործութեան	
» ԺԴ. Մեղք	12	» ԼԷ. Նմանողական զօրութիւն կամ համանունութիւն	
» ԺԵ. Մեղաց երանքներն	13	» ԼԸ. Նմանութեան տարար	
» ԺԶ. Մեղաց սոյժը	14	» ԼԹ. Միջնորդութիւն կամ բարեխօսութիւն	
» ԺԷ. Սրբութիւն	15	» Խ. Կենաց եւ տիեզերանպատակը	
» ԺԸ. Ազգարութիւն	15	» ԽԱ. Օրհնութիւնք	
» ԺԹ. Աճեղութիւն Կենաց	16	» ԽԲ. Անէճք	
» Ի. Սնունդ Կենաց	16	» ԽԳ. Հատուածային սութիւնք.	
» ԻԱ. Որակ սննդեանց	17		
» ԻԲ. Մատակարարութիւն սննդեան	17		
» ԻԳ. Պահեցողութիւն	18		
» ԻԴ. Մշակումն սննդեանց	18		
» ԻԵ. Զօրութիւն	19		

« Ազգային գրադարան

 NL0143189

349

1

9-7